

Oponentský posudek vedoucího na diplomovou práci Tomáše Brabce Martin Salcman 1896-1979

Téma diplomové práce Brabce o malíři Salcmanovi je na samé hranici zpracovatelnosti. Nejen proto, že o malíři víme málo a o některých obdobích jeho života a tvorby se mnoho dokladů nezachovalo (např. francouzský pobyt), ale také proto, že jeho role byla marginalizována nejen v kontextu českého moderního umění, ale i Umělecké besedy. Nadto to byl malíř, který na rozdíl od jiných velmi plodných (Špála) mnoho obrazů po sobě nezanechal.

Odvaha diplomanta jít za tímto na první pohled „ztraceným případem“ je proto nutná ocenění.

A nakonec se zdá, že Brabec z tématu vytěžil možná i více, než bychom čekali. Nejde jen o tradiční monografii malíře, ale také o snahu nastínit jeho význam zejména působením na pedagogické fakultě v Praze a na okruh žáků, z nichž někteří, jako například Zdeněk Sýkora, na Salcmana nedají dopustit. Byl tedy Salcman „impotentní autor“ (F. Dvořák), nebo konceptualista barvy, který dal mnohým mladým umělcům příklad racionálně se vypořádat s tradicí krajinomalby a výstavby obrazu?

Brabec vidí Salcmana zbaveného jednoduchých zkratkových klišé. Píše o jeho životě a díle věcně, tu a tam s jemným patetickým zaujetím, ale zejména se snahou veškeré dokumenty a nalezené podklady jakoby nestranně zveřejnit. Totéž platí o rozhovorech s těmi, kteří malíře osobně znali nebo pod jeho vedením studovali.

Brabec také zpracoval katalog malířského díla, který je cenný právě proto, že abychom mohli pronést jakýkoliv soud, ať už likvidační nebo oslavný, je potřeba dílo znát. Salcman se ukazuje jako umělec, který ideu čisté výtvarnosti 30. let spojil s ohlasem na Preislera („malířským“ ohlasem), jak ukazuje obraz Dívky (1931). Takto působil Preisler o něco později, v polovině třicátých let a později také na Karla Černého.

Nejvýrazněji se Salcmanův racionální lyrismus projevuje v krajinách 30. let, ve 40. let pak v jakémsi konceptuálním cyklu, poněkud novoromantickém, Milosrdný Samaritán. Brabec získal pro potřeby práce nejspíše co je v dané chvíli možné. Obrazová příloha je jistě dosud nejúplnějším přehledem díla umělce. Nezakrývá malířovy slabší stránky, případně jeho podivné zákruty (Únor z roku 1974 je dnešními očima možné chápat až jako postmoderní travestii).

Brabec napsal práci věcnou, s řadou nových zjištění. Neohromuje velkým akčním rádiem své práce ani se nesnaží násilně dílo „intelektualizovat“ nebo myšlenkově rozvádět dílčí otázky, ale také se nezpronevňuje cíli. Domnívám se, že sotva je možné výrazněji v heuristickém poznání malíře postoupit. Mohou se objevit neznámá díla do mozaiky, ale celkové směřování malby „myšlenkou“ je zřejmé.

Možná bych očekával rozvedení teze o dokončenosti/nedokončenosti Salcmanova díla, jelikož bezprostředně souvisí s konceptem malby. Jaký postoj zaujmout k dílům na rubů obrazů, které autor legitimně zařazuje do soupisu. Jsou to opera finita, nebo studie? Jakou roli hraje studie u Salcmana? Diplomantovi bych vytkl nedůsledné citování stran u některých časopiseckých studií v poznámkách a absence stránkování, která vlastně znemožňuje oponentovi zaměřit se na konkrétní citát. Z výše uvedených důvodů práci plně doporučuji k obhajobě.

V Praze 10. 9. 2007

Prof. Vojtěch Lašá